

TEMA: GJØDSEL OG GJØDSLING

Husdyrgjødsel før og nå

Med dagens høye gjødselpriser er det riktignok enn noen gang å si at husdyrgjødsel er bondens gull.

Sissel Hansen

Seniorforsker Norsk senter for økologisk landbruk

sissel.hansen@norsok.no

Husdyrgjødsel er bondens gull, heter det fra gammelt av, og med god grunn. Fram til ca. 1950 var husdyrgjødsel det viktigste gjødselslaget i jord- og hagebruk i Norge og før 1850 omtrent det eneste. Fra 1800 til 1950 ble det store forbedringer i gjødselhandteringen. Det ble vanlig med lagerrom, strøtilsetning og bedre teknikk ved utkjøring og nedmolding. Dette forbedra gjødselvirkingen svært mye. Rundt 1950 var det derfor en god utnytting av husdyrgjødsel i Norge.

Kunstgjødsel kommer

Da kunstgjødsel kom for fullt rundt 1950, ble det etter hvert lagt mindre vekt på husdyrgjødsel i konvensjonelt landbruk. Samtidig ble gjødsel bløtere på grunn av mer surfôr og sterkere fôring og det ble vanlig med bløtgjødselkjellere. De store strukturendringene i landbruket førte til konsentrasjon av husdyrgjødsel på Vestlandet og i dal- og fjellbygder, mens det ble svært så sparsomt med husdyrgjødsel

Møkkdyng foran fjøsveggen.

Foto: Anno Trysil Engerdal Museum/Haakon Garaasen.

Innstillinger for informasjonskapsler

enkelte steder på Østlandet. I mange år var praksisen nærmest å dumpe store mengder gjødsel på små åkerlapper, mens det stort sett bare ble brukt kunstgjødsel på enga i distrikt med lite husdyr.

Igjen til heder og verdighet

Fra slutten av 70-tallet begynte husdyrgjødsel igjen å komme til heder og verdighet. Kunstgjødsel ble dyrere, og det ble mer bevissthet om forurensing og ressursbruk. Det ble mer vanlig å utnytte husdyrgjødsel også på eng, og det ble bedre utstyr for spredning av husdyrgjødsel. Utstyr til spredning og lagring av husdyrgjødsel er imidlertid kostbart, og mange har mye leiejord og små teiger med lang kjøreavstand. Mange velger å kjøpe inn ekstra gjødsel i stedet for å investere i utstyr som kan sikre bedre utnytting av næringsstoffene i husdyrgjødsel. Det er ikke uvanlig med et overskudd av nitrogen på 15–25 kg per dekar og år på melkebruk. Det skyldes at det kjøpes mer nitrogen inn til gården i form av kraftfôr og kunstgjødsel enn det nitrogenet som eksporteres fra gården i melk og kjøtt.

Gjødselprisene fører til bedre utnytting

De høye kunstgjødselprisene i dag fører til fornyet interesse for husdyrgjødsel. Dette vil sannsynligvis føre til bedre utnytting av næringsstoffene i husdyrgjødsel og dermed lavere overskudd av nitrogen og andre næringsstoff.